

СКУЛЬПТУРА. ПАДЗЕІ. ЧАС

У наш час мастацтва, прагнучы гаворкі з масамі глядачоў на ўзвешчанае, ўсё больш адрываюцца ад агульнага на вуліцы і палях. Многія дзеля гэтага робяць скульптары-манументалісты. Помнікі героям і ахвярам барацьбы з фашызмам, шматлікія мемарыялы і іншыя творы манументальнай скульптуры адзінадушна важнымую ролю ў літаратурна-паэтычным і эстэтычным выхаванні народа.

Але ніколі не страчвае свайго значэння і скульптура станковага, хоць не сфера ўздзеяння на гледацка і абмежавана музейнымі заламі. Станковая скульптура істотна дапамагае зладзіць манументальную. Яна дае магчымасць глыбока асэнсоўваць розныя бакі развіцця грамадства, пільна ўгледзецца ў творы людзей, адлюстроўваць іх характары, настроі, канкрэтна аддасць на патэне: які ён, наш сучаснік?

Бытавы, батальны, анімалістычны жанры партрэта з яго тонкай градацкай адценнявай настройка, пагаднёнае псіхалагічна, статуарная і шматфігуравая кампазіцыя — гэта далёка не поўны пералік сродкаў паітры скульптура-станкавага.

На жаль, сёння станковая скульптура ў нашай рэспубліцы не настолькі разнастайная і значная, як гэта павінна быць. Характэрны, напрыклад, той факт, што ў мінулагагодняй юбілейнай выставцы прымаў удзел толькі павіна на членаў скульптурнай секцыі нашага Саюза мастакоў. Да таго ж, большасць паказаных работ не хапала значнасці. Памярныя чым станковай скульптура. Ші жым сведчыць гэта ў нейкай меры аб паслабленні ўвагі нашых скульптараў да станковай работ?

НАИБОЛЬШ сур'езнай у беларускай станковай скульптуры апошняга часу мне здаецца работа Л. Гумілеўскага «Партызаны». Гэта шкідна па думцы трыптык — мнагалічавы паказ жыцця і барацьбы адважных народных месціўцаў. Мастак меў на уме даць ёмісты, рознабаковы вобраз народа-защитника, не адрозненна ворагам. Тут асобныя сюжэты, непасрэдна між сабой не звязаныя, аб'яднаны агульнай тэмай. Своеасабліва «кларавіцкі» кампазіцыйны ролю мае дзейна, дынамічна, патрабуючы ад гледача актыўнага перажывання. Яшчэ больш абстрактнае ўражанне кантраст унутранай напружанасці і знешняга спакою форм.

Удала выбраны скульптарам выразны моманты партызанскай эпохі. Увага гледача заахвочваецца імемна на перажываных людзей, загартаваных у барацьбе. Набольшага драматызму тэма мужнасці дасягае ў той частцы трыптыка, дзе паказана ахвяра-фашызму зверстваў — жанчына, якую спавяляюць на вогнішчы. У левай частцы мы бачым партызана, які ўшчыўваючы паміж аб'ектаў наважлівых. Як сімвал перамогі народа над ворагам чытаецца цэнтральная фігура трыптыка: малая сеібіт-партызанка кідае зерне ў глебу.

Кампазіцыя не пазбаўлена ўпэўненна манументальнай скульптуры — тут ёсць рысы помніка-манумента, але аўтар імкнецца скраціць іх з улікам спецыфікі станковай скульптуры. Вельмі шкада, што работа не ва ўсім завершана — нехайнасць, рыхласць форм у асобных мясцінах работы, не пераведзеная ў

Нататкі пра мову пластыкі

Ідэальны матэрыял, зніжае ўражанне. На жаль, гэтая скульптура Л. Гумілеўскага, — па сутнасці, адзінадушна з праграмаванымі кампазіцыя на значную тэму.

Есць цікавая знаходка ў рабоце Б. Іванчыка «Партызаны». Шматлікі чалавек у кажуху і шапіцы-вушанцы сядзіць на зямлі, быццам грэецца ля вогнішчы. Па яго фігуры можна ўявіць акаляючую абстаноўку. Але падмечанае ў жыцці востра тыповая поза не асэнсавана пластычна. Цяжка зразумець, што фіксуе аўтар — статыку або дынаміку, трываласць становішча або яго выпадковасць? Думае, як бачыць, абарвана на паўслове. Вобраз не раскрыты да канца. Атрымалася бедная замалеўка.

Вяртаю сур'езнай гаворкі скульптура А. Анкейчыка «Панарэцкія кветкі». У гэтай, на мой агляд, дэкаратывнай, не ва ўсім пераконаўчай рабоце аўтар абнавіраваў на традыцыйны досвед сур'езна-лічавы і складаныя на зместу твораў канца XIX — пачатку XX стагоддзя, і яго работа нясе ледзь прыкметны адбітак сімвалізму — стылізавана напачатку нашай стагоддзя. Мадэрнісцкі характар форм «Панарэцкія кветкі» пераходзіць усема ладу цудоўнага фальклорага вобраза.

А. Анкейчык кажавае нам, як юнак слаба і безпамятны, прытуліўшы да грудзей кветку шчасця, ішчы рухаецца наперад. Добра, што скульптар лабягае стандартных поз і жэстаў, хоча знайсці новыя ноты ў тэме шчасця, не бравурыя, а інтымна, лірычна. Толькі цяжка павярнуць у будучае шчасце, калі бачыш яго ў руках такога слабага чалавека, як юнак з «Панарэцкія кветкі». Мабыць, да традыцыйнага ствапіцца уважлівей, глыбей перасенсоўваць зладзіць мастраў мінулага.

ТРОХІ БОЛЬШ, чым вылікі кампазіцыям, аздаваць увагі нашы скульптары-станкавыя псіхалагічнаму партрэту. У гэтай галіне ёсць у апошні часі прыкметны ўдзя.

Добра, тонка па настройку інтымнага партрэта Г. Мурашова, якога можна было б назваць партрэтамі па самому ладу мастацкага мыслення. Лепш за ўсё яму удаецца камерна-інтымна партрэта Сярод іх можна назваць «Партрэт настаўніка». Гэтая работа сведчыць, што скульптар любіць угледзецца ў натуру, перадаваць у абліччы тэра складаную душэўную ахуру. І гэтай настаўніка і іншая герой партрэта Г. Мурашова — людзі са складаным душэўным ладам, інтэлігентны, абаяльны. Праўда, аўтар не заўважыў ідэяцы ўзніць свае вобразы да тэроўна тыповых. А вось індывідуальнасць асабліва ў людзей ён заўважыў адзначае пераказчы.

Інакш працу ў галіне партрэта С. Вакар. Яго вобраз Героя Савецкага Саюза М. Кадзішкі — спроба выкарыстаць прыём «расказа» пра чалавека. У рабоце С. Вакара дадана ўважненне пра М. Кадзішку пераважае знешнімі сродкамі. Мы бачым расчуханы, трохі грубаваты твар, нізка насушту на лоб кепку, узняты каўнер. На гэтых прыкметах легка ўявіць сабе суровую абстаноўку, у якой даводзілася змагацца падпольшчыкам. Актыўна «праца» на вобраз матэрыялу

скульптуры — чорны граніт. Работа па-свойму пераконава, хоць і п'яка называе партрэтам у дакладным значэнні гэтага слова. Есць у нашай станковай скульптуры і партрэта-жыцця, падобныя на замалеўкі знешняга аблічча чалавека. Есць і стылізаваны партреты, якія зноў заахвочваюць адну пэўную рысу знешнасці або характару мязлі з матай атрымаць прыгожую форму. І ўсе жанры партрэта ў нас пакуль што накідае жальца лепшага.

Астаюць ад патрабаванняў жыцця таксама бытавы і анімалістычны жанры. Карціны даўдзенага жыцця быццам бы і не рэзкія ў нашай скульптуры. На юбілейнай выставцы мы бачылі «Сьлянаволак» А. Веліконова. У апошнія годны маладыя скульптары стварылі творы аб сваіх аднагодах, сныны з жыцця вайны, дзяцей і да т. п. Але што новага расказалі нам яны пра жыццё, якія асаблівасці сучаснага беларускага побыту раскрылі?

Знаёмчыся з узорамі нашай скульптуры ў бытавым жанры, міжволі прыгадаеш, якія багатыя магчымасці, выяўляючы ў гэтай галіне скульптары братніх рэспублік. Улічваючы сучасную навішчыню цікавасці да дэкаратывна-нашч форм, грузінскія, армянскія, астонскія мастакі смела шукаюць і знаходзяць непаўторную своеасаблівасць нацыянальных тыпаў, нацыянальнага побыту і г. д. Колькі цудоўных твораў прысвечана ў братніх рэспубліках каларытным народным танцам з іх востра характэрнымі пластычнымі рытэмамі і сільнамі! А колькі выразаюць у снынах з народнага прадоўнага жыцця, дзе акцэнтавана спецыфіка традыцыйных рамдстваў і да т. п. А як умела скарыстоўваецца матэрыял! Так, напрыклад, яркая навішчына афарбоўка літоўскай скульптуры з дрэва з'яўляецца з традыцыйнага прыёмам народнай разьбы. Дрэва часам нават апрацоўваюць «клад старыну», каб больш арганічна ўлічыць скульптуру ў нацыянальным інтэр'ер.

Работы беларускіх скульптараў нярэдка выдзяляюць нейкім «нейтральным», як у дамыненні да нацыянальных традыцый, так і да матэрыялу.

Пытанне пра матэрыял — не надуманае. Неахайнае выкананне спараджае і раўнадушнасць з боку гледача. З-за некаса вышэйшага дрэва зусім сапсавалася работа В. Андрушчанкі «1919 год» — да ёй з'явілася сетка глыбокіх трэшчынаў. Што ўжо казаць пра грубую імітацыю гіпсу пад бронзу або алюміній у іншых аўтараў! Да імітацыі трэба таксама падыходзіць не па шаблону. Вось, скажам, павучальны вопыт сур'езналічавы мастакоў, якія вельмі прыгожа імітуюць псаленік. Апыраючы гіпс з палімерна-рэзінатара, яны паўважылі паверхню драбнімі крапінкамі карычывага фарбы рознай інтэнсіўнасці такім чынам, што стварэна асаблівасць прыроднага каменю. А нашы мастакі ўсё нік не могуць па-мастакоўску асэнсаваць прыгажосць, моранага дуба, сілвэватая бярозы і іншых прыродных нашых матэрыялаў.

ПЕРАД МАЙСТРАМІ беларускай станковай скульптуры — шмат неадкладных задач. Трэба, каб наша станковая скульптура развідалася гэтак жа актыўна, як развіваецца ў апошнія гады скульптура манументальная.

Ірына ЯЛАТАМЦАВА.

НА ВЫСТАВЦЕ.

Фотаграф А. ГЕРАСИМОВІЧА.

БРЭСТ РАЗВІТВАЕЦЦА З ЗІМОЙ

Гагата дні з неспрарэнем чаканні і дэсперці, і дэсперці, і прычаканні... Традыцыйнае зімовае свята «Брэсцкая сцяпінка» прыйшло ў парк старажытнага горада над Бугам у зноўна бою тэма, у карэгодных песнях, танцах і грывах, з традыцыйнымі блінамі з маслам і ласунамі.

Колькі смеху і жартаў было пры коўзанні з горак, катанні на тройках!

А вечарам дзівонымі букетамі ўспыхнулі каларовыя агні феерверка...

На элёмку — санны поезд свята. Фота В. ГЕРМАНА.

ГУЧЫ, МУЗЫКА!

Адбыліся агульныя сход членаў Саюза кампазітараў БССР. У справадзачым дакладзе аб выніках творчай работы Саюза кампазітараў за 1967 год старшыня праўлення Саюза Р. Шырма расказаў аб дасягненнях кампазітараў Беларусі.

1967 год быў годам актыўнай работы стваральніцкай нацыянальнай музыкі. Імі напісаны творы самых розных жанраў — пачынаючы ад песень і канчваючы операмі і балетамі. Гэта і балет «Альпінская балада» Я. Глебава і «Пасля балю» Г. Вагнера, і першая ў беларускай музыцы тэлеопера «Ранак» Г. Вагнера, і опера «Мілі ападае лісце» Ю. Семіянікі, і новыя рэдацыі опер «Алеся» Я. Ціцюцкага і «Павел Карчак» П. Падкавырава. Сярод сімфанічных твораў дакладчым назвае сімфонію № 3 Л. Агеліна, «Альпіскую» сімфонію-балладу Я. Глебава сімфанічную пазму «50 гадоў» Я. Ціцюцкага, сімфонію № 11 пазму «Тэрас на Парнасе» К. Цесава, Уверцюру Д. Камініскага і інш. У жанры кантатна-аратарыяльнай музыкі з'явіліся «Беларускія песні» А. Багатырова, «Светлы шлях» І. Кузнецова, «Дарогамі барацьбы і перамог» М. Аладава, «Беларускія сныны» Ю. Семіянікі, «Беларускія сныны» А. Янчанкі, араторыя «Званы» Я. Глебава, сімфанічна-араторыя «Зроіна» А. Янчанкі.

Многа твораў напісана і ў жанры камернай, асабліва інструментальнай музыкі. З'явіліся новыя песні і творы для народнага аркестра і эстрады. Наша музыка гучала не толькі ў рэспубліцы, але ў многіх гарадах Савецкага Саюза. Творы кампазітараў Беларусі былі выкананы і за рубяжом — у Англіі, Польшчы, Румыніі, Югаславіі. З вылікіх поспехам прагучала беларуская музыка на сусветнай выставцы «Экспо-

67» у Канадзе. У 1967 годзе адбылося 120 творчых сустрэч кампазітараў з працоўнымі, у школах, палацах культуры, вайсковых часцях, народных універсітэтах і на прадрпрыемствах.

Юбілейнае роднае Беларусі прысвечаны свае новыя сімфоніі М. Аладава і К. Цесава. Мінусы год быў пільным і для беларускай музыкантаў. Яны выдалі некалькі брашуры аб беларускай музыцы і яе стваральніках. Міркуючы выпусціць да юбілейна рэспублікі серыю буклетаў пра відныя беларускія кампазітараў.

У планах работы беларускай кампазітарскай арганізацыі на 1968 год — абмяненны творчыя канцэрты-сустрэчы з кампазітарамі Чувашы, Лямінграда. У настрычкім гэтага года абудзецца юбілейны пленум Саюза кампазітараў, прысвечаны 50-гадзю рэспублікі. На ім прагучаць лепшыя творы нацыянальнай музыкі. У абмеркаванні даклада Р. Шырмы прыняў удзел І. Кузнецов, А. Ладзгіна, Л. Мухарыскава, Г. Вагнер, Я. Ціцюцкі, М. Аладава. Адначасна тое добрае, што зроблена, яны гаварылі аб недахопах. Мала яшчэ п'яшца добрых песень, недастаткова прапагандаўца нацыянальнай музыцы. Харава творы беларускіх кампазітараў не адраза знаходзіць дарогу да слухачоў, доўга чакваючы выканання сімфанічных твораў. Дзяржаўны сімфанічны аркестр БССР не можа хутка ўключыць у свой репертуар навінкі, даўно наспела пытанне аб стварэнні сімфанічнага аркестра на радыё. Гаварылася таксама пра тое, што выдавецтва «Беларусь» павінна выпускаць не толькі папулярныя брашуры і манюграфіі, але і сур'езныя музыкантаўчыя работы.

Агульны сход абмеркаваў таксама справядзачу праўлення Беларускага аддзялення музфонду СССР.

ні такіх стужак, як «Дзвіг партызана», «Чырвоныя лісце», «Не растуць», «Масква — Генуя», «Пісьмы да жывых», «Я родам з дзяцінства».

З семінацкіх мастацкіх фільмаў, у якіх гучавява кампазіцыі належыць К. Баку, «Лыжная доля» выдлае на сумесную работу з мастрама беларускага кінематографа У. Корш-Сабліным. Творная дружба ўсталявалася ў Камітанцыя Георгіевіча і з маладым рэжысерам В. Туравым. Той, хто бачыў нававы «Зорка на пражыці», «Камбуці», фільм «Я родам з дзяцінства», не мог не заўважыць адзінастворнай зашытавадзены рэжысёра і гукіаператара. Садружынец працягваецца. Нездарна зныць фільм «Вайна пад стыхамі», а гукіаператар прыступіў ужо да рэжысёрскай гукіаперы пэціўраў другой часткі дылогі.

«Ціхія дзень дзенька». Чырвонае свята на тэбле. Гэты сігнал нагадае ўсім, што ў студыйным пэціўрава пачалася чыты творчасці. Аператар п'яш адценні акцёрскіх галасоў, музыку, шуму — усё тое, што складзе потым гукіаўную частку фільма.

Калі вы бачыце на экране імя Камітанцыя Георгіевіча Бака, ведаеце, не працуе ўжо над новым творам. Гукіава доржжа, што бачыць побач з кадрамі, па-свойму ўнёсла расказа пра час і пра людзей.

Віталі ГУЗНАУ.

Попыт на кіні ў нас велізарны. І вельмі радасна, што ён з кожным днём павялічваецца. На жаль, тыражы кіні растуць значна марудней, чым попыт. Многіх патрэбных выданняў у магазінах не знаходзіць.

У свой час мы разабраліся ў кніжках «манбланца», якія ўтварыліся было на складах і базях, навіл парадка ва ўліку і захоўванні літаратуры. Гэтым сэдзейнічалі праведзеныя ўлетку конкурсы на лепшы кніжны склад і кніжны магазін сістэмы Упраўлення кніжнага гандля, а таксама актыўны ўдзел нашых кнігагандлявых прадрпрыемстваў ва ўсеабаемным грамадскім аглядае па ўкраненню новых прагрэсіўных форм і метадаў прапаганды і распаўсюджвання літаратуры.

Усе магазіны нашай сістэмы прадаюць зараз не толькі навінкі, але і літаратуру мінулых гадоў выдання. Летас для такіх кіні быў адкрыты ў Мінску спецыялізаваны магазін «Кніга-люб». У выніку калектыўных намаганьняў значная частка літаратуры мінулых гадоў выдання (у тым ліку і ўзнімае) знайшла свайго пакупніка.

Каб і далей пашыраць асартымент кіні, якія знаходзяцца ў гандлёвым «кабарэце», у магазінах арганізаваны закуп у насельніцтва найбольш каштоўнай літаратуры для паўторнага продажу не чытачам. У мінулым годзе, напрыклад, работнікі Беларускага кнігагандлю закупілі кіні больш чым на 157 тысяч рублёў. Кнігі набылі звыш паўмільёна новых чытачоў.

Добра арганізаваная гандаль букінісцкай кінігай Брэсцкі магазін «Навукова-тэхнічная кініга» (загядчык Л. Бер-

стэні). Работнікі магазіна бываюць у бібліятэках, на прадрпрыемствах і ва ўстановах горада і на месцы вывучаючы попыт на літаратуру мінулых гадоў выдання. У магазіне арганізаваны прыём замараў на гэты кіні, работнікі строга сочаць за выкананнем кожнай зааўкі. Паступіла заказана чытачом кіні і яму неадкладна пасылаюць паштоўку або паведамляюць па тэлефоне. Часам заказана літаратура дастаўляецца на дом пакупніка, у бібліятэку або арганізацыю. Аб гэтым настаяма кляпаюцца папулярнае сродд жыхароў горада бюро добрых паслуг магазіна.

Кожнага новага наведвальніка магазіна сустракае прыгожы плакат: «Пэважаны пакупнік! Калі вы знаходзіцеся ў нашым горадзе праездом і жадаеце набыць літаратуру, пакіньце свой адрас і заказ у магазіне. Заказаныя кіні вы атрымаеце на пошце». Ужо ў дзсяткі арасоў адраўлены пасылкі з кінігамі.

Ніну Аляксееўну Федараву і Нателію Дзям'яну Бяспалаву, якія працуюць у кінігаі, не назавеш проста прадаўцамі. Яны першы за ўсё — актыўныя прапагандасты кіні, добрыя дарадчы пакупніка.

На жаль, не ўсе абласныя кнігагандлі як след арганізавалі закуп кіні у насельніцтва. Букінісцкі гандль ажывіла ідзе ў Мінску і Гомелі, а ў Віцебску і Гродна ім зямуюцца яшчэ дрэнна.

Беларускія работнікі кнігагандлю абавязаліся сёлету ў два разы павялічыць закуп кіні у насельніцтва. Гэта вялікая задача.

А. ВАРФАЛАМЕЕВ,

начальнік аддзела рэспубліканскага Упраўлення кнігагандлю.

ДОЎГІ ВЕК КНІГІ

дзсяткі арасоў адраўлены пасылкі з кінігамі.

Ніну Аляксееўну Федараву і Нателію Дзям'яну Бяспалаву, якія працуюць у кінігаі, не назавеш проста прадаўцамі. Яны першы за ўсё — актыўныя прапагандасты кіні, добрыя дарадчы пакупніка.

На жаль, не ўсе абласныя кнігагандлі як след арганізавалі закуп кіні у насельніцтва. Букінісцкі гандль ажывіла ідзе ў Мінску і Гомелі, а ў Віцебску і Гродна ім зямуюцца яшчэ дрэнна.

Беларускія работнікі кнігагандлю абавязаліся сёлету ў два разы павялічыць закуп кіні у насельніцтва. Гэта вялікая задача.

А. ВАРФАЛАМЕЕВ,

начальнік аддзела рэспубліканскага Упраўлення кнігагандлю.

АДРАСАВАНА ДУХАВЫМ АРКЕСТРАМ

З 1965 года рэдакцыя музычнай літаратуры выдавецтва «Беларусь» і Рэспубліканскі дом народнай творчасці выдаюць зборнік «Мастацкай самадзейнасці». У гэтай серыі выйшлі ўжо тры кніжкі, прысвечаныя духавым аркестрам. Апошняя выпушчана зусім нядаўна («Мастацкай самадзейнасці» Творы для духавога аркестра». Складальнік Б. Пявчук, Аркестроўка В. Пенчука і У. Грыгарчука. Выдавецтва «Беларусь», Мінск, 1967 г.).

Творы, уключаныя ў зборнік для духавога, у большасці асабістыя і ўлучаюць сярэдняму ступеню папулярнага музыкантаў-выканаўцаў. І ўсе яны складальнікі шмат у чым тут праціхаліся, не прынішчы пад увагу сённяшні стан аматарскіх калектываў, іх састаў і бліжэйшыя задачы.

Духавыя аркестры многа ў нашых гарадах і вёсках, на прадрпрыемствах і ў калгасах. Але гэты часцей за ўсё малыя, «медыя» аркестры з невысокай кваліфікацыяй выканаўцаў і з нявыбітнымі пэціўрамамі-дырыжорамаі. Такую акалічнасць нельга было не ўлічваць пры складанні зборніка, разлічаных на самадзейнасць. Являюся я, не трэба было ідэіда і ў аргібо: уключыць у зборнік прамерна лёгкія песні, прыдумана аркестраваныя на пэціўрамаі асарты. Але не трэба было змяшчаць і складаныя творы, творы, якія сёння, ні заўтра самадзейныя калектывы не змогуць выканаць. Напрыклад, у апошнім зборніку «Пэраблянка» Я. Глебава, якую ў апублікаванай аркестроўцы можна выканаць толькі пры наўснасці 5 саксафонаў, флейты, 3 кларэтыў.

Нашы самадзейныя аркестры не аднолічвалі па сваім складзе. У адных не хапае кларэтыў, у другіх ёсць толькі адна труба і г. д. Пра аркестры пэціўрамаі аналізуючы заўважылі трэба мець на ўвазе, рабіць вылікі партыі, якіх у аркестры можа не быць, а гучанне якіх неабходна. Спашлося для прыкладу на песню Ю. Семіянікі «Слухайце, людзі» (зборнік 1967 г.), дзе ва ўступе няма выліка партыі ватроны І—ІІ. У іншых выпадках пры аркестроўцы так званых «тупішчых» месцаў трэба было меладзічную лінію панідаць у тры інструментаў, якія пры любых варыянтах саставу будуць у аркестры.

Песні, уключаныя ў зборнік, у мастацкіх адноснах пэціўрамаі. Тут творы І. Кузнецова, М. Шнейдармана, Ю. Семіянікі, Д. Камініскага, Я. Глеба-

ва, аднак трапляюцца і выдатковыя рэчы. Цяжка зразумець, напрыклад, чаму апублікаваны «Полька-кракавак» Людвікоўскага або «Летка-енка», а не папулярныя беларускія народныя танцы, чаму ні ў адным з трох зборнікаў няма беларускіх народных песень. Яна раз выданы, падобныя гэтым, і магл б шмат што зрабіць для прапаганды нашай народнай музычнай спадчыны.

Да вартасцей зборніка трэба аднесці тое, што песні беларускіх кампазітараў аркестраваны ў ім такім чынам, што іх можна выканаць не толькі аркестрам, але і са спеланымі-салістамі або хорам. У партытурах звычайна вылісана вакальная партыя. У апошнім зборніку тэксты змешчаны адроз за партытурай, чым ліквідаваны недаход зборнікаў 1965 і 1966 гадоў, дзе тэксты былі адарваны ад песень.

Летас па Беларусі бурна кроўчы фестываль самадзейнага мастацтва. Сотні калектываў, тысячы выканаўцаў розных жанраў прынялі ўдзел у раменных, гарадскіх, абласных і рэспубліканскіх аглядах-канцэртах. Але толькі некалькі самадзейных духавых аркестраў выступілі на гэтых аглядах больш-менш прыстойна, і толькі адзін уключыў у свой репертуар творы, апублікаваныя ў зборніку. На жаль, і сёння ў дамах народнай творчасці не ведаюць, як самадзейныя духавыя аркестры пэціўрамаі рэпертуар, які яны скарыстоўваюць творы са зборнікаў. А чаму, як не абласным дамам народнай творчасці, кляпаціцца аб гэтым.

У рэспубліцы зараз праводзіцца вялікая работа па стварэнню новых духавых аркестраў. Брэсцкія выступіла ініцыятарам каштоўнага пачыну: стварыць у вобласці сто самадзейных духавых аркестраў. Гэты пачыні падхпілі ў Міншчыне і ў іншых абласцях.

Нам не ўсё роўна, якія творы будуць выконваць самадзейныя творчыя калектывы. У фарміраванні музычнага густу ў шпіраката гледача духавыя аркестры прымаюць актыўны ўдзел. І нам зусім не абявава, што і яны будуць іграць трубы.

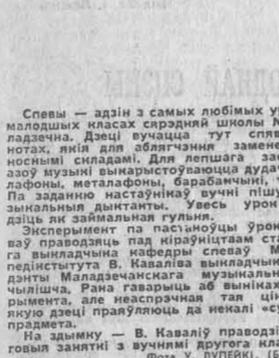
А. МАЙЗЛЕР,

заслужаны артыст БССР.

Слева — адзін з самых любімых урокаў у малодшых класах сярэдняй школы № 4 Маладзечна. Дзеці вучацца тут спяваць па нотках, лініі для абліччавых, замяненні асноўнымі складамі. Для лепшага засваення асаў музыкі выкарыстоўваюцца дудачкі, ісклафоны, метафоны, барабаны, талеры, зымальныя дынаматы. Увесь урон праходзіць як займальна гульня.

Эксперымент па пэціўрамаі уроку спэваў праводзіць пад кіраўніцтвам старэйшага выкладчыка кафедры спэваў Мінскага педістытута В. Кавалёва выкладчыкі і студэнт Маладзечанскага музычнага вучылішча. Рама гаварыць аб выніках эксперыменту, але неаспрэчана талі цікавасць, якую дзеці праўляюць да некалі «сумнага» прадымета.

На элёмку — В. Кавалёў праводзіць чарговы заняці з вучнямі другога класа. Фота У. ЛУПЕЎКІ. (СЛТА).

ЗА ГУКАВЫМ ПУЛЬТАМ КАНСТАНЦІН БАК

Ірчуці фігармонію, памочнікам кінамаеханіка.

Імкненне пазнаць кінематографічны «тайны» прывяло хлопца ў 1928 годзе ў «Саўкіно», чыпер кінастудыю «Ленфільм». На прапанову аддзела кадраў: «Можам прыняць вучнем грывірачнага ішчы — Косця згадзіўся. Так пачалася творчая біяграфія.

СТАНІСЛАВУ ШУШКЕВІЧУ—60 ГАДОУ

Учора паэту Станіславу Шушкевічу споўнілася 60 гадоў. Праўдзіна, не Саюза пісьменнікаў Беларусі, а такога нагоды накіравала юбілею прывітаннем, у якім гаворыцца:

«Дарэгі Станіслаў Пітрэвіч! Мы, Ваши сьбіры і таварышы працы, гораца вітаем Вас у дзень Вашага шасцідзесяцігоддзя.

Вы прыйшлі ў літаратуру ў пачатку дзесяцігоддзя, калі шматлікая армія таіх, як Вы, вынаходзіла, далучалася да мастацкай творчасці, да культуры. Будучы адным з «маладымі», Вы прымалі самы актыўны ўдзел у літаратурнай імцыі таго часу.

У Ваших першых кнігах — «Вершы» (1934 г.) і «Залатыя балы» (1936 г.) — выначаліся схільнасці да тамацінай грамадзянскай і «дзіцячай». Гэтыя кніжкі найбольш поўна праявіліся ў Ваших паэтычных кнігах.

Асаблівым поспехам нарыстаюцца творы, адрасаваныя юнаму чытачу, якія вынаходзілі добрыя веданне дзіцячай псіхалогіі, умеліна гаварыць на вобразнай, малюўчай мове.

Нам прымна адзначыць і Вашу грамадую актыўнасць. Ваш шчыры ўдзел у імцыі пісьменніцкай арганізацыі, Вашы частыя выступленні перад чытачамі.

Мадаем Вам, дарэгі Станіслаў Пітрэвіч, і надалей захоўваць таную ім бададэрсі і прадавіцкасць, напісаць яшчэ шмат новых цінных твораў».

Калектыў газеты «Літаратура і мастацтва» тансама гораца вітае Станіслава Пітрэвіча — паэта і старошага супрацоўніка рэдакцыі і шчыра мадае яму даўгі-доўгі гадоў імцыі, добрага здароўя, новых творчых поспехаў.

Н АША рэдакцыя двухтыднёвага часопіса слянская моладзі «Маладыя араты» ў тая далейшы час, часу першага дзесяцігоддзя Вялікага Кастрычніка, была адным з цэнтраў маладой беларускай савецкай літаратуры, вакол якой гуртавалася таленавітая слянская моладзь.

Змяшчалася рэдакцыя «Маладога араты» ў адным з пакойчыкаў вядомага «Чырвонага змена» на Камсамольскай вуліцы. Юнакі-сельхоры, пачынаючы пісьменнікі і паэты прыносілі свае вершы, допісы, артыкулы і апавяданні ў часопіс. Цілымі дзямі ў рэдакцыі гучалі вершы, кіпелі дыскусіі.

У азіні з гэтых шумных дзёнаў у рэдакцыю прыйшоў ціхі вясковы юнак з сшыткам вершаў. Гэта быў Станіслаў Шушкевіч.

— Калі падмычу, то надрукуйце іх у «Маладым араты»... Я ўжо, вядома, не помню ні зместу вершаў, ні нават іх назваў, але Станіслаў Шушкевіч мне іх назваў працягваю:

Ты смеда ідзеш наперад бунным Ты смеда ідзеш і ў сардым мададзім Боўшца вера ў будучыні залеты, Боўшца смедацы юнакі ўадым...

ПАЭТ РАДАСЦІ

У лотаўскім нумары «Маладога араты» былі надрукаваны тры вершы Станіслава Шушкевіча з партрэта аўтара на першай старонцы часопіса. Так нарадзіўся паэт.

Было гэта ў 1926 годзе. Сёння мы адзначаем шасцідзесяцігоддзе Станіслава Пітрэвіча Шушкевіча, чалавека, які пражыў нялёгкае жыццё, аўтара многіх паэтычных зборнікаў для дарослых і для дзяцей.

І ў нашы дні, як і ў тая далейшы гады, рэдакцыя паэта «звоніць» словам мададзім ад слянскай голаў, ад з'яўшых ній, ад дуброў шумных, ад з'яўшых хат, дзе ўжо ўсход іскрыцца новага жыцця».

Пажадаем Станіславу Шушкевічу і надалей быць маладым, несіць ў сваёй творчасці маладосць, рэдакцыя жыцця!

Іларыён БАРАШКА.

ПЕРШАЯ кніга пісьменніка... Ці трэба яшчэ раз гаварыць аб тым, што не заўсёды бярэш у рукі асаблівым хваліваем, з надзеяй, што ў ёй адкрыцца нам нешта новае, няянае ў жыцці, у наваколным свеце. Гэта — як новае знамя, якое можа стаць для нас вакам і працігам, альбо...

З гэтым жа адчуваннем і надзеяй бярэ ў рукі і першы зборнік вершаў Міколы Куррэва «Непазбежнасць». Чытаю верш, якім адкрываецца кніга:

НА ХАДУ АХАДУ АХАДУ «АРЫГНАЛЬНАСЦІ»

«Я хачу вам сказаць, каб не кончылі трываць напісанае ліст конай абліччю... Я хачу вам сказаць, што ў кожнай з нас цяжкі кроў толькі часта нам хочацца быць звычайным, што ў кожнай жанчыны я бадаў Вечерыным руці, і тану я прашу: мужчыны, у дні будзе, дні аднаго будзе ўсе. Прыметаю і агню сэрца даогу давайце, жапанчы. Прыметаю і дакнае волю сваёй прыгажосці, раскірае кветкі дашу...»

Чытаю яшчэ. Уважлівкі расце ўздэннасць паэта, што ён сапрады адкрывае нам неабсяжны і вялікі свет, што ён адчувае значнасць і сьвіт кожнай аялічкі і малой праявы гэтага свету:

Калі разумець не хочаце сваёсць, зяленую цышню — не чапайце мой лес. Калі разумець не хочаце, лі раіне сілье б'е ў анію — не чапайце мой бок. І малі з даюці спачоўна зорне даўбуць гадаўы — гадубоу вы маіх не чапайце! І калі я па дарозе іду і шырока з'яма хату — вы, малі ласка, мяне не чапайце!

Перагортваю старонку за старонкай, чытаю верш за вершам.

«Замест лекцыі пра жашчэ: «Стая паміраць — жыць захавася... і тану што жыць, жыць на зямлі! — плакаў прад сконам ад гора і радасці. «Палазе Агітскага: «І сасна за сцялою, высокая, зноная — як тэлевышка лезеці ў сталеці, можа паказвае свету каля мой і прыкутага сэрца майго бліскавіч».

«Ці будзе лод апошняй злегці? «О воч маіх вершаў! Гімаў не будзе. Шытам грывіне злегці. Нікога яна — не хвалюцца — не рабудзіць: на тое — злегці...»

Адчуваюцца, што аўтар хоча, каб яго маналог быў страўнай размовай М. Куррэва. «Непазбежнасць». Паэзія. Выдавецтва «Беларусь», Мінск, 1967.

У ДАПАМОГУ ВЫКАДАЧЫКАМ ЛІТАРАТУРЫ

Выдавецтва «Народная асвета» выпусціла ў конай мінулага года кніжку «Літаратурныя віктарыны». Складальнікі кніжкі Т. Зявоніч і М. Гелер выкарысталі для віктарыны матэрыялы з жыцця і творчасці беларускіх пісьменнікаў В. Дуніна-Марцінкевіча, Ф. Багушэвіча, Я. Купалы, Я. Коласа, Цёткі, М. Багдановіча, К. Крапіва, К. Чорнага, М. Лынькова, П. Броўкі, А. Куляшова, М. Танка, П. Панчанкі, Я. Брыля, І. Мележа.

У кнізе ёсць пытанні і па сумежных з літаратурай відах мастацтва — яны нагадваюць аучня пра першы кампазітару на слоўны нашых паэтаў, пра тэатральныя пастаюўкі, інсцыпіроўкі і экранізацыі твораў беларускіх пісьменнікаў.

У конай кніжкі змяшчаны рэкамендацыйны спіс літаратуры.

Настанкі зноўдучу ў кнізе шмат цікавых віктарынаў, якія можа выкарыстаць на ўроках і ў паказкаснай рабоце па беларускай літаратуры.

На жаль, нямаля пытанняў у віктарынах прысвечана неістотным, дуртарадным літаратурным з'явам і фактам. Так, маюць прыватны характар некаторыя пытанні па біграфіях пісьменнікаў, вельмі вузкія па зместу і значенню пытанні, якія тычацца няяначных сюжэтных падрабязнасцей твораў, імянаў эпізодычных герояў...

Я. ГАВАРУШКА, настаўнік.

Добры пра арыгінальнасць, вядома, трэба, толькі, мусіць, яна, арыгінальнасць, павіна арганічна і натуральна быць звязана з непаўторнасцю той чалавечай асобы, духоўны свет якой хоча раскрыць аўтар. У мяне ж увесь час узнікае адчуванне, што М. Куррэв заклаючынам не столькі сутнасцю, зместам сваіх перажыванняў і думак, колькі знешняй адметнасцю гаворкі.

Вось як вывядзе, напрыклад, паэт тугу гарадзіна, былога вясковыя, па роднай вёсцы:

...мне так хочацца, нават — трэба, змяніць людзі імцак — і гальштук з пальцамі на ватоўку протую, імцыі на ганак высонкі, круты.

Ці можа быць гэтакім перажываннем, шыкавае вост, так, часта знеці, на шмат раскажа нам пра вершы гэтага жаданне перамяніць гальштук з пальцамі, на ватоўку протую?

Наша сумненне, ці маюць гэтыя радкі «вспаленне» з душой, узрастае яшчэ больш, калі мы прачытаем увесь верш «Ракуэт Кента» Баршава, Берды, Парыж («Банжур, масце Парыж!»). Някую і чыпер с'я ля ві? Ну добра, аляю, Парыж!»), Лондан. Паэт п'е з Кентам, слухае, як «доўга санаты іграва Саллі», — і хоць бы дае мы адлучі ў лірычным героі таго чалавеча, які на пачатку сумваю па простым, звычайным жыцці!

Чытаю да гучнасці, да эфектнасці ў паказе душэўнага жыцця героя мы часта заўважам у М. Куррэва: «Калі душа перапоўніцца чысцем — вы песьняй крычыце». («Я хачу вам сказаць...»).

«Значыць, ёсць, хоць яе не шукалі, значыць, прышла сама і схавалася дзесь у далінах душы... Той парох я падлаю — нельга Гімадзі, хай застанецца праху яго грудка малая... Зарэз — першы ірамець прывіліш. О Гімаў маіх дарогае раніце! («Ці будзе лод апошняй злегці?»).

«Загі маі чарашні крутыя раны, абнаі маіх пераваў бурхал! На парозе новых расвітаннаў я ўтрапае адхіну сцішней, пранягну прад бела туманы рукі за фіялкай палаявой... і пады да светлых я вытожаў, як той воляць, ваяўнічы, мірны смерд». («Непазбежнасць»).

Паэт быў нам заўважае, што усё гэта не знаходзіць апырчыца ў душы лірычнага героя, што гэта аднастайна, як усякая рыторыка, што, зрэшты, пры такой абстрагаванасці непазбежна адмох ад натуральных, неперадлых чалавечых пачуванняў, што усё гэта выглядае толькі імітацыяй ўзрушэння.

Імкненнем жа гаварыць адразу з усім чалавечым яшчэ не выначаліцца маштабнасці і значнасці лірыкі, калі мы не адчуваем суаднесенасці перажыванняў-паэта з рэальным чалавечым характарам.

У вершах М. Куррэва часта паўдуюцца географічныя назвы і міфалагічныя імяны, проваціць мастацкую кампазітару, паэту. Арганічнай іх сувязі з перажываннем не адчуваецца: паэт адвольна ставіць у біграфію Тувіма факты з жыцця другога польскага паэта — Браньскага. («Не змяняе ніколі шпер твао сляды ад Палацкіна да Варшавы»). Гэта таксама сведчыць, што герою М. Куррэва нестае ўнутранай засяроджанасці.

І мае не здаецца, як Ул. Гіламедаў — аўтар рэцэнзій на кнігу «Непазбежнасць».

«Ішла над Дняпром партызанамі і больш ісці не маглі. Белочы смедаць раны, гаранілі мадаці...»

чытаю я ў «Баладзе пра партызанскія чаравікі». Проста і дакладна. Адчуваец чалавек, які ведае, што такоа дарожная стома, і ўмеа расказаць пра гэта без гучных слоў.

Я веру душэўнаму хваліванню паэта і ў вершы «Так ішо пачыналася». Кароткі ўспамін дзяцінства: «За вяскою ля ракі дзюўчынка кароў пасла». Аб прадзюўчанні каханя, пра абуджэнне дзюўчані шатлікасці і сораму расказана без напіскаў, без злегці, палазэваў, Венеры і г. л. Ёсць у вершы і атмасфера бескалготнага дзюўчства, ёсць далікатнасць, ёсць непадаробная ўсхваляванасць, сум па Незваротнай пары.

У кнізе змяшчана паэма «Арніна студыя». У гэтым творы паэт хоча выказаць сваю любоў да роднай зямлі, да свайго народа, імкненія знайсці і спараліць сваю-энці беларускай, «была тут і Вера Харужая...».

І зноў жа: у тых мясцінах, дзе паэт не паірае, не прымаюць свае паучыці да сусветных мэтабаў, піша стрымана і проста, — найбольш адуучы ах хваліванне і шчырасць. Але як толькі ён пераводзіць пачуці ў сімвалацый план («Жорэў сасціна рышці так піх, што чуе увесь свет»). Яі помнік яму пастаню ў пэнтры зямлі беларускай зялёна-сочнай і зятлібоў напіскаў, у паэтыка прымае звазанія шпунтаў, неаатуральнай, і асба-прычата героя губляецца ў ёй...

Не выдумавш пачуціяў, дамаганя натуральнасці жытых чалавечых перажыванняў — гэтага я пажадаў бы М. Куррэву, прачытаўшы яго кнігу «Непазбежнасць».

Уладзімір ВАРНО

Малады паэт прыдумвае сабе характар і паводзіны, прычым прыздае лаволі даўніны на сваіх маральных якасціх: «Пакуці ўсё і пады ў той край... дзе ніколі нікому не змагу змяніць — гэта нікому не будзе трэба...» Якая абсурдная (хай мне даруеца гэта рэдакцыя) пастаюўка маральнай праблемы: чалавек ставіць сваю гатоўнасць маніць у залежнасці ад абставін, ад попуту.

Ул. Гіламедаў спасылалася на вершы «Я хачу вам сказаць...», «Калі разумець не хочаце...», «Ракуэт Кента», «Калі вы ішчэ нігаскім баронам», калі сцвярджае, што «натуральны чалавек для М. Куррэва — не абстракцыя, а душэўна багаты чалавек, які рэальна існуе. І дасціпнае». Але менавіта ў гэтых вершах шыка адчуваец такога чалавеча, ды яшчэ ўбачыць у ім «спастыстычнасць пачуці» свайго аззістваа са светам, як напісаў рэцэнзент.

М. Куррэв абліжана на жа жыццё, калі адмаўляецца ад гучнасці і эфектаў, якія чамусці ўспалабаў Ул. Гіламедаў.

Ішла над Дняпром партызанамі і больш ісці не маглі. Белочы смедаць раны, гаранілі мадаці...

чытаю я ў «Баладзе пра партызанскія чаравікі». Проста і дакладна. Адчуваец чалавек, які ведае, што такоа дарожная стома, і ўмеа расказаць пра гэта без гучных слоў.

Я веру душэўнаму хваліванню паэта і ў вершы «Так ішо пачыналася». Кароткі ўспамін дзяцінства: «За вяскою ля ракі дзюўчынка кароў пасла». Аб прадзюўчанні каханя, пра абуджэнне дзюўчані шатлікасці і сораму расказана без напіскаў, без злегці, палазэваў, Венеры і г. л. Ёсць у вершы і атмасфера бескалготнага дзюўчства, ёсць далікатнасць, ёсць непадаробная ўсхваляванасць, сум па Незваротнай пары.

У кнізе змяшчана паэма «Арніна студыя». У гэтым творы паэт хоча выказаць сваю любоў да роднай зямлі, да свайго народа, імкненія знайсці і спараліць сваю-энці беларускай, «была тут і Вера Харужая...».

І зноў жа: у тых мясцінах, дзе паэт не паірае, не прымаюць свае паучыці да сусветных мэтабаў, піша стрымана і проста, — найбольш адуучы ах хваліванне і шчырасць. Але як толькі ён пераводзіць пачуці ў сімвалацый план («Жорэў сасціна рышці так піх, што чуе увесь свет»). Яі помнік яму пастаню ў пэнтры зямлі беларускай зялёна-сочнай і зятлібоў напіскаў, у паэтыка прымае звазанія шпунтаў, неаатуральнай, і асба-прычата героя губляецца ў ёй...

Не выдумавш пачуціяў, дамаганя натуральнасці жытых чалавечых перажыванняў — гэтага я пажадаў бы М. Куррэву, прачытаўшы яго кнігу «Непазбежнасць».

Уладзімір ВАРНО

«Ішла над Дняпром партызанамі і больш ісці не маглі. Белочы смедаць раны, гаранілі мадаці...»

чытаю я ў «Баладзе пра партызанскія чаравікі». Проста і дакладна. Адчуваец чалавек, які ведае, што такоа дарожная стома, і ўмеа расказаць пра гэта без гучных слоў.

Я веру душэўнаму хваліванню паэта і ў вершы «Так ішо пачыналася». Кароткі ўспамін дзяцінства: «За вяскою ля ракі дзюўчынка кароў пасла». Аб прадзюўчанні каханя, пра абуджэнне дзюўчані шатлікасці і сораму расказана без напіскаў, без злегці, палазэваў, Венеры і г. л. Ёсць у вершы і атмасфера бескалготнага дзюўчства, ёсць далікатнасць, ёсць непадаробная ўсхваляванасць, сум па Незваротнай пары.

У кнізе змяшчана паэма «Арніна студыя». У гэтым творы паэт хоча выказаць сваю любоў да роднай зямлі, да свайго народа, імкненія знайсці і спараліць сваю-энці беларускай, «была тут і Вера Харужая...».

І зноў жа: у тых мясцінах, дзе паэт не паірае, не прымаюць свае паучыці да сусветных мэтабаў, піша стрымана і проста, — найбольш адуучы ах хваліванне і шчырасць. Але як толькі ён пераводзіць пачуці ў сімвалацый план («Жорэў сасціна рышці так піх, што чуе увесь свет»). Яі помнік яму пастаню ў пэнтры зямлі беларускай зялёна-сочнай і зятлібоў напіскаў, у паэтыка прымае звазанія шпунтаў, неаатуральнай, і асба-прычата героя губляецца ў ёй...

Не выдумавш пачуціяў, дамаганя натуральнасці жытых чалавечых перажыванняў — гэтага я пажадаў бы М. Куррэву, прачытаўшы яго кнігу «Непазбежнасць».

Уладзімір ВАРНО

«Ішла над Дняпром партызанамі і больш ісці не маглі. Белочы смедаць раны, гаранілі мадаці...»

чытаю я ў «Баладзе пра партызанскія чаравікі». Проста і дакладна. Адчуваец чалавек, які ведае, што такоа дарожная стома, і ўмеа расказаць пра гэта без гучных слоў.

Я веру душэўнаму хваліванню паэта і ў вершы «Так ішо пачыналася». Кароткі ўспамін дзяцінства: «За вяскою ля ракі дзюўчынка кароў пасла». Аб прадзюўчанні каханя, пра абуджэнне дзюўчані шатлікасці і сораму расказана без напіскаў, без злегці, палазэваў, Венеры і г. л. Ёсць у вершы і атмасфера бескалготнага дзюўчства, ёсць далікатнасць, ёсць непадаробная ўсхваляванасць, сум па Незваротнай пары.

У кнізе змяшчана паэма «Арніна студыя». У гэтым творы паэт хоча выказаць сваю любоў да роднай зямлі, да свайго народа, імкненія знайсці і спараліць сваю-энці беларускай, «была тут і Вера Харужая...».

І зноў жа: у тых мясцінах, дзе паэт не паірае, не прымаюць свае паучыці да сусветных мэтабаў, піша стрымана і проста, — найбольш адуучы ах хваліванне і шчырасць. Але як толькі ён пераводзіць пачуці ў сімвалацый план («Жорэў сасціна рышці так піх, што чуе увесь свет»). Яі помнік яму пастаню ў пэнтры зямлі беларускай зялёна-сочнай і зятлібоў напіскаў, у паэтыка прымае звазанія шпунтаў, неаатуральнай, і асба-прычата героя губляецца ў ёй...

Не выдумавш пачуціяў, дамаганя натуральнасці жытых чалавечых перажыванняў — гэтага я пажадаў бы М. Куррэву, прачытаўшы яго кнігу «Непазбежнасць».

Уладзімір ВАРНО

ЛІТАРАТУРНЫЯ ПАРЭДЫ

Язэп ТАУШЧЭЗНЫ

АРКУШЫ паг пяром маім

(Уладзімір КАРАТКЕВІЧ)

Раздзелы з дагстарычнага абышрамантычнага рамана «Бэ пралогу і эпілогу»

Раздзел МОСXXXIV

...На маёнтак рушылі хлопцы. Арнебузры пахаваліся ў шчылінах. Пан Пентрычык, дыркучы ад страху, прымаваўся ў маёнакі пані Амельчы.

— Гэці, шыбенікі!

Сьві войнік гадоў дваціці ў лапцях і рымскай тозе высікалі на прыстукі. То быў швейцарскі наймітнік Ванька Корч. У руды ён дамылася арнебуз, якую прасталядзіны з маёнакі пана Свінціцага і нармы Каіма Нотні па саікум хлопскаму непараўменна называлі страляваў.

— Не падохай, Паўстаней! — з прыхаванай пагрозы сказаў нехта з натоўгу.

Швейцарцаў, адчуваючы страшынуу пустаці ў сэрцы, големі, страўніку і кішчані, цэліў проста ў вонны. Пан Пентрычык ніяку залатоўку. Ён сплываўся. Памі Амельчы мусліла капітуляваць.

— Быдло, пане — заробь вайновец, спрабуецца злот на зуб. — Зноў фальшыўка!

Схаваў залатоўку ў нішчаню. Успомніў, як падманулі яго ў часе трыццацігадовага вайны. Разлаваўся. Падыў рукі ўгору.

Пан Пентрычык, абіджоны пані Амельчы вечнае наханне, замагільнае імцыі і ўсю сваю маёмнасць, дрэготнай руюю падпаляваў маёнтак.

Вязьбройнік хлопцы басанож рушылі на штурмі...

Раздзел МОСXXXVI

Качарэня вітусіўся на тацянаці. Учора, як у перыяд верхняга двона, шугаў вецер. Было золька, гораца, касміна.

— На танку зараз бы праехацца. — шаптаў Качарэня. — Моц!

Ён любіў камфорт.

Праз якую садзіну прапахлілася Літва.

— Русінам бы пазваніць. — заклапочана шаптаў Качарэня. — У Флакардыю павердзіць. Умелішпільг — свой хлопцет. Ат. — прыгадаў раптам ён, — тэлефона дагтэльце не вынайці. Маркони, пср краў, лядані! Было холадна і гораца, было цінка і лёгна. Палала Зямля. Налясіліся аркушы. Бралася на ўсеадымнасць.

У ДЗЕНЬ пахавання А. М. Горкага выступіла па радзі вясмі дзесяцігадовай Ганна Кірылаўна Заломва — пратэсты герані апоўсці Горкага «Маті».

Сваю развітальную прамову, поўную мацярынскай любві і смутку, яна закончыла словамі, якіх нельга забывць. Яна сказала:

— Бывай, Алёша! Бывай, сыночкі!

Сказала і заплакала. І разам з ёй у тую хвіліну плакала ўся Савецкая краіна.

Разам з усім народам і мы, савецкія літаратары, сустралі вестку аб смерці Алёксея Максімавіча з невыказаным смуткам.

Для нас Горкі быў не толькі вялікім пісьменнікам, ён быў нашым мудрым настаўнікам, і страга яго навалілася на нас усім сваім велізарным цяжарам.

Агульнавядомы той факт, што Алёксею Максімавічу Горкі з бацькоўскім клопатам сачыў за ростам савецкай літаратуры. Ён шчыра радаваўся з дзюўчэнню ў літаратуры новых людзей, новых талентаў і ўсяляк дапамагаў іх развіццю, станаўленню. Ён вырастаў цэлюу плеяду савецкіх літаратару.

У свой час А. М. Горкі палічыў патрэбным «умашацца» і ў мой літаратурны лес. І гэта дабрадушнае ўмашанне адыграва для мяне таную ролю, якую цяжка пераводзіць.

У 1927 годзе ў Маскве выйшла ў свет мая першая кніга вершаў «Правды ў саломе». У сваіх вершах я расказваў, налі сказаць норатка, аб тым новым, што прынесла і насэ Савецкая улада вёсцы — тады яшчэ аднаасобнай.

Першыя рэцэнзіі крытыкаў на «Правды ў саломе» былі рэзка адмоўныя, па-панску пагардлівыя. Па сутнасці кажуць, яны ўсю маю работу зводзілі на нішто. Тая паэтычная «знаходка», якая была ў няжыцкі, але ўсё ж яны былі), крытыкі абое цалкам адмаўлялі або проста не хацелі заўважаць. Помніцца, адзін з крытыкаў з групы «Перавал» зусім недаручна соўна ставіў пытанне, а ўласна накучы, навошта і для чаго было выдаваць падобную кнігу?

Можна сказаць, што гэтыя рэцэнзіі заганялі мяне ў туцік.

У пазні ты гадоў былі яшчэ вельмі моцныя ўсемагчымыя фармалістычныя, дэадаўніцкія павлі. І некаторыя крытыкі раілі арментавацца імяна на іх. Пазні ж, напісаная проста, зразумелая чалавечай мовай, іскрыла рэдакцыю, залічалася ў ніжышчы разрад.

І ў маю душу пачалі закрадацца сумненні, а можа, сапрады, я не маю рацыі? Можна, на самай справе, праба пісаць больш «вытанчана»?

Усе мае сумненні развелу Алёксею Максімавічу. У студзені 1928 года ў газете «Настэсія» з'явілася яго «Рэдакцыя» (так называлася артыкула) на «Правды ў саломе».

Нават жыўчыў у той час дэдака ад Радзімы, Горкі нейкім чынам знайшоў магчынасць працягнуць першую кніжку нікому невадамага «смадэнаскага паэта» і выступіць у ле абарону. Гэта мог зрабіць імяна толькі Горкі — вялікі сябар і настаўнік савецкай літаратуры.

У конай сваёй «рэцэнзіі» Алёксею Максімавіч пісаў:

«Вершы ў яго протыя, добрыя, вельмі хвалючыя сваёй шчырасцю.

Між іншым агаваруся: я не лічу сабе знаўцам і тонкім цаніцелем тахічкі сучаснага верша. Люблю вершы, протая форма якіх насычана каштоўным зместам».

«Рэцэнзія» Горкага была тым, у чым я, малады і малавочыны паэт, меў патрэбу больш за ўсё. І, вядома, справа зусім не ў тым, што Горкі станаўчы выказаўся аб маіх вершах, а ў тым, што ён як бы паверэдуў усім сваім аўтарытэтам вялікага пісьменніка, што шлях, у якім яны ішо, з'яўляецца шляхам правільным, тым, якім ён і павінен быць у мяне.

І мне можна сказаць так, што «Рэцэнзія» Горкага на ўсё маё жыццё стала для мяне як бы паэтычнай праграмай.

Хутка пасля ўвядзення ў «Настэсію» артыкула А. М. Горкага я напісаў, яму пісьмо, у

якім, у прыватнасці, расказаў, што ў мяне моцна баліць вочы, і гэта акалічнасць амаць паабудыць мяне магчымасці працаваць.

Тыдні праз два я атрымаў ад Алёксея Максімавіча аднаў, у якім ён пісаў:

«Міхалі Васільевіч, вочы неабходна лячыць, не залучаючы хваробы. Я так або інакш магу памагчы Вам, Магу прысаць грошай».

Лічыцца Вам зусім неабходна, таму што як жа інакш Вы зможаце вучыцца? Псаць?

Чакаю паабязнага адказаў.

Хутка пасля гэтага я атрымаў другое пісьмо, у якім Алёксею Максімавіч пісаў, у якім у Маскве жыўе вядомы прафесар-камуніст М. І. Авербах, які паспахова лчыць цяжкія зхвараванні вачэй, і што мне варта было б наехаць у Маскву і парацца з М. І. Авербахам.

Не задавальняючыся гэтым, Алёксею Максімавіч напісаў пра мяне спецыяльнае пісьмо Авербаху і пра тое, што такое пісьмо пасляна, паведаміў мне тэлеграмай.

Такія сацыюўскія клопаты ў асяродкі літаратару я сустракаў першы раз у жыцці, і яны кравалі мяне да сьлёз.

Більшы жаданне убачыць Горкага, сустрацца з ім хоць бы на кароткі час, не пакідала мяне ўсё лета. І ўрашце я вырашыў паспрабаваць здэсініць гэтае жаданне.

У другой палавіне верасня мяне трэба было наехаць у Маскву — паказалася прафесару М. І. Авербаху.

За тыдзень да адеду я адпрашу Алёксею Максімавічу пісьмо, у якім гаварыў аб сваім жаданні сустрацца з ім. Адреса я не ведаў і проста напісаў: «Масква, Максіму Горкаму».

Я не зусім быў упэўнены, што пісьмо з такім адрасам дайдзе да Горкага. Таму я падрыхтаваўся да самага горшага.

Аднак «горшага» не адарылася.

Алёксею Максімавіч адказаў мяне вельмі хутка. І ён не толькі выказаў згоду убачыцца са мной, але і падрабозна ўказаў, як лепш за ўсё дабрацца да кватеры, дзе ён спыніўся.

Гадзіну ў 12 дня я зайшоў у пакой, дзе за вялікім пісьмоўным сталом каля екіна сядзеў Горкі. Ён падняўся, павітаўся, запрасіў сеесі, пачаў размову.

Я наўрад ці змог бы зараз успомніць колькі-небудзь дакладна, што гаварыў Алёксею Максімавіч і што гаварыў (дакладна — адказаў) яму я. Тлумачыцца гэта, відаць, тым, што быў я вельмі зблтанзаны, адчуваў сабе неаю яко вельмі нясмела і няупэўнена (хоць для гэтага не было ніякіх прычыні), і ўсё гэта як бы перахачвала мяне фіксаваць у памяці тое, што адбываецца.

Спелі яго быў завалены рукапэсам, якая ён, відаць, чытаў перад маім прыходам. Тут жа ляжаў даволі вялікі стос пэсам. Пэсам былі розныя — і тонкія і вельмі тонкія — у канвертах самай рознай велічыні. Тоўстыя — гэта, вядома, з руніцкімі, якія Алёксею Максімавіч працягваў і цяпер са сваімі паметкамі аяртае аўтарам.

Алёксею Максімавіч распяўтаў мяне, як я жыў, што раблю, у якім стане мой зрок і ці не трэба што-небудзь зрабіць для мяне.

Я сказаў, што мне прапсалі новыя акулары, але што іх немагчыма зрабіць у Маскве, таму што няма неабходных шпелцаў.

Горкі напасаў, каб рапонт на акулары я павіну ў т. л. ч. Я гэта зрабіў і вельмі хутка пасля адеду Алёксею Максімавічу ў Італію (ён паехаў увосень 1928 года) я атрымаў акулары, купленыя па даручэнню Алёксею Максімавіча за мяноу.

У 1932 годзе, калі па Ініцыятыве Алёксею Максімавіча пачаў выходзіць часопіс «Колхознік», мяне запрасталі супрацоўнічаць у гэтым часопісе.

Я не памятаю, у якім парадку друкавалася ў «Колхознік» мае творы, што друкаваліся першым, што другім, але

МАСТАК АБО ДВА ЧВАЕ...

Зноў заўважліва пасля наніўлаў Інстытуту аўдыёры. Студэнтка 3-га курсу Мінскага педагагічнага Інстытута замежных моў Рыну Шчыракова і Ліду Кулаковічым быццё ў аўдыёры, не зусім звычайнага тыпу. У асобных кабінах для праслухоўвання студэнткі ўдасканальваюць свае веды па англійскай мове.

УСЛАЎЛЯЮЧЫ ВОІНСКІ ПОДЗВІГ

[Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.]

расказвае аб тым, як атрад марскоў-балтыйцаў у суровых ба- хях абараняе маладую Рэспубліку Саветаў, як пад уплывам на- кісара-камуніста матросы пасту- пова становяцца свядомымі ба- рацьбітамі за справу рэвалюцыі. Імённе рэжысёра Самсона Самсонава да верагоднасці дэ- талю не засталі галоўнага — масавыя героі, маштабнасці думак, лаўчэцтва, страшы.

Напярэдадні 50-годдзя Вялікага Кастрычніка на экраны выйшла карціна «Малыя па- ток». Вопытны пастаўшчыні многіх ваенна-гістарычных філь- маў рэжысёр Яфім Дзіган (ён стварыў карціну «Мы з Крашч- тата») і пісьменнік Аркадзь Первенчу адрадылі на экране выдомы аднайменны літарату- рны твор Аляксандра Серафі- мовіча. Аўтары фільма здолелі вырашыць складаную задачу, паказаўшы ролю народа як го- ласную сілу рэвалюцыі. У ас- нове твору сапраўдны факт — паход Таманскай арміі ўлетку 1918 года. Пройце вёрст праз го- ры, уздоўж Чарнаморскага ўзбярэжжа, яна злучылася з галоў- нымі сіламі Чырвонай Арміі.

У фільме — не безбачліва маса, а згуртаваны партый- ным лідэрамі, адзіны маладзё- ны налетчык, які складаецца з аднаго рэвалюцыйнага ідэя- лизма, ідэяў-дэмакратыі і рысы. Галоўны герой Кокух прадстае перад намі разумным ваяцкім чалавекам, вынаходлі- вым ваяцкім кіраўніком. Ён няўмольны, калі справа даты- чыцца інтарэсаў народа, рэвалю- цыйнага. Добра ведаючы псіхалогію антуража яго асродка, з якога ён сам выйшаў, Кокух не адрывае, яе здолее пераадо- лць іе стыхійнасць і неаргані- заванасць.

Праз два дзесяцігоддзі пасля заканчэння грамадзянскай вай- ны савецкі народ вымушаны быў зноў узняць у рукі зброю, каб абараніць сваю айчыну ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Вялікая Айчынная вайна стала суровым выпрабаваннем для нашага народа. У чым сярэце «Савецкага пуда», у чым прычына перамогі, якую атрымала Савецкая Армія над арміяй ворага? Які здолее народ стварыць дзясяці тысяч мільянаў жыццёў, праішоўшы праз пакуты і выпрабаванні, спыніць у сабе сілы для выка- нання сапраўды гістарычнай мі- сіі? На гэтыя пытанні адказаўлі гісторыкі і мемуарысты, пісь-

менні і мастакі, на іх дало адказ і савецкія кінематаграфісты.

Савецкія кінематаграфі- сты стварылі цэлую серыю карцін, прысвечаных Вялікай Айчынай вайне, гераізму нашых воінаў і партызан. Вось неаторыя з гэ- тых фільмаў — «Бес- смяротны гарнізон» і «Маладая гвардыя», «Аповесць палым- ных гадоў» і «Сяргатар райко- ма», «Нічым і мёртва». На долю герояў гэтых фільмаў вы- падалі суровыя выпрабаванні, але заўсёды і пры ўсіх акаліч- ных яны праявілі вытрымку і мужнасць, сілу духу, наро- джаную верай у справядлівасць сваёй справы, нягледзячы да во- рага, гарачай любоўю да сва- ёй Радзімы.

Адзін з апошніх фільмаў, які выклікаў вялікую цікавасць у Савецкім Саюзе і ў іншых краі- нах, — «Бацька салдата». Яго аўтары — малады драматург Су- лён Ігенці і рэжысёр Раза Чухедзе расказалі свету, аздава- ля б, звычайнае здарэнне, якіх многа было ў вайну. Стары ча- лавек, грузінскі калгаснік з маленькага кахецкага сёла Георгій Махарашвілі, атрымаўшы вестачку аб тым, што яго сын паранены і знаходзіцца ў шпіталі, пускаецца ў дарогу, каб знайсці яго. Але гэта ака- заваецца не так і лёгка зрабіць. Сын паспеў ужо вярнуцца ў часть і працягвае ваяваць. Бацька ўпарта шукае яго, до- брахвотна ўстае ў рады дэзючэй арміі, сам становіцца салдатам, удзельнікам вялікіх паходаў.

Старасць і жывіцёвы вопыт, юнацтва і палымны парывы — яны звязаны паміж сабой вялі- кай сілай патрыятызму. Старо- га вынагарада любіць мала- дыя салдаты, яны ўсе лічаць яго сваім бацькам і мудрым другом. Акцёр Сяргі Захарыч да- стварыў незвычайны вобраз воіна-інтэрнацыяналіста, які го- рача любіць сваю радзіму і вы- шыў за ўсё ставіць лаўчэцтва аб- вязку пры абароне многана- цынальнай Савецкай дзяржа- вы. Пазабываючы ліжывай па- тоўцы, фільм «Бацька салда- та» паказвае людзей, якія ва- бяць сваёй прагатай і шчы- расцю.

Чым далей адыходзіць у мі- нутае вайна, тым усё шырэй, больш маштабна ўзнаўляецца кінапамяра падазр і подзві- гаў, з ёю звязаных. Пошукі гі- сторыкаў, архіўных дакумен- таў і рэліквій, жыцця яе ўдзель- нікі адкрываюць усё новае і новае грані гераічнага зпелі. З'яўляюцца дзесяткі кінастуж- як па асобных бітвах, баявой гісторыі палкоў, караблёў, ды- візіяў і арміі. У сучасны момант у СССР пры ўзлеце кіне- матаграфісты сацыялістычных краін стварэлі многасерыйны фільм «Перамога». У ім мар- нуецца паказаць Курскую бі- тву, фарсаванне Дняпра, вы- заваленне ад ярма гітлерызму народаў Еўропы.

Павышана ўвага кінамаста-

тва да падазр другой сусветнай вайны зразумела. Яна звязана з інтарэсамі барацьбы за мір супраць агрэсару — амерыкан- ских і іншых рацыянальных ім- перыялістычных сіл, з неаб- ходнасцю трымаць парох су- хым, быць у пастаяннай баявой гатоўнасці.

Другая, не менш важная праблема, якую вырашае са- вецкі мастак — гэта праблема раскрыцця галоўнай гарантыі міру і бяспекі нашай Радзі- мы — магутнасці Савецкага Саюза, яго Узброеных Сіл і ўз- броеных сіл іншых сацыялі- стычных краін, неспрымасці і паслядоўнасці ў барацьбе супраць імперыялістычнай агрэ- сійі ўсіх сумленых людзей на зямлі.

Дзяржаўны сацыялістыч- ная айчыны раскрываецца за- раз у фільмах аб сучасных Са- вецкіх Узброеных Сілах. Аўта- ры іх імкнучыся расказаць аб рэвалюцыі, якая адбываецца ў вайнаў і вайнаў тэхніцы і ўзброенай нашай арміі і флоту, у самых людзях, асобных кі- раваў складанай рэактыўна- ядзернай і іншай магутнай зброі.

У гэтых адносінах вельмі цікавы новы фільм «Народ вер- ны сын», створаны на Цэн- тральнай студыі дакументаль- ных фільмаў. Мастацка-дану- мянтальнасць яго аснова дала магчымасць паказаць многае з сучаснага тэхнічнага арсенала Савецкіх Узброеных Сіл. Разам з тым аўтарам фільма удалося буйным планам паказаць гледа- чы герояў — салдат, матросаў, афіцэраў арміі і флоту, надзе- леных не толькі вялікімі веда- ми і майстэрствам, воляй і ды- цыплінай, а і высокімі мараль- нымі якасцямі.

Аўтары — Яўгенія Вароб'еў і Барыс Небыліца паслядоўна, без залішняй сенсацыяльна- стасці, узацівай некаторым буржуазным ваенным суперба- евікам паказваюць адзін за адным усе віды узброеных сіл. Глядач знаёміцца з ракетнымі войскамі, супаўнутымі і ваен- на-паветранымі сіламі, проці- вавяграванай абаронай і Ваен- на-Марскім Флотам. Вялікае ўражанне робіць супастаўленне Чырвонай Арміі першых гадоў рэвалюцыі з сучаснай Савецкай Арміяй. Мы бачым, які гліган- ці скачок зроблены ад танкаў, браўнікаў і першых самалётаў да ракет, авышчавых самалё- таў-пераломнікаў, буйных тан- кавых злучэнняў і атамных падводных лодаў.

Надоўга застаецца ў памяці эпізод, у якім расказана аб тым, як экіпаж падводнай лод- кі ў час плавання ў дэльце Арктыкі ўсплыла ў Ільдзе. І яго каманда ўзімае на Паў- ночным полюсе Дзяржаўны флаг Савецкага Саюза. Ура- няе карціна старту злад вяд- ды балістычнай ракеты, якімі Узброены падводныя лодкі.

Савецкія кінематаграфісты імкнучыся глыбей, арыч пака- заць перадавы характар савец- кай вайнаў навуку, нахне- насць, сілу і гуманізм воінскага подзвігу савецкага чалавека.

(АДН)

ХТО ВЯ, БРУНА ТРАВЕН?

«Я зусім не разумею, чаму ўзі- мання такую шуму вакол пісь- менніка. Я толькі работнік, такі як і ўсе, — заўваж сваім выдаўчым аў- тэр» — савецкія пісьменні- каў нашага часу Бруна Травен.

Бруна Травен — у той жа час яго ніхто не ведае. Яго раманы і аповесці, апавяданні і на- вельмі зачыталіся амаль ва ўсіх краінах — яны вытрымалі больш як 500 выданняў на 36 мовах на- роду свету. Выйшлі дзесяткі і дзе- сяткі мільянаў экзэмпляраў яго кніг.

хто чытае кнігі Травена і заха- плена творчасцю пісьменніка, не змог адказаць на пытанне: хто хаваецца пад гэтым імем.

Сусветна вядомы пісьменнік да гэтага часу застаецца невядомай асобай. Застаецца ён загадкай і для спецыялістаў — крытыкаў і літаратуразнаўцаў. Даследальні- ці стараючы знайсці хоць які-не- будзь готычкі, якія дазваляюць знайсці адказ. Адна сенсацыяная «адагана» нарадзіла другую. Па- аўлялася скардэжнікі, што «загад- ка» стаядзіць на карысць прада- ка. А такіх скардэжнік было ні мно- га ні мала — 24. Але ўсе яны былі неадагаваныя. Кожная сенсацыя мела талю да з'яўлення «чаро- ваў».

І ўсё ж сярэд іх адна аказалася самай «нічымай». Яна належала літаратуразнаўцу з Лейпцыга Роль- фу Рэйнгелю.

У іх стылі. Ён параўнаў і апубліка- ваў фатаграфіі Рэта Марута і Бру- на Травена, якія, здавалася, не- абходна былі іх тое і тое. І ўсё ж, нягледзячы на тое, што гэта версія не з'яўляецца канчат- кавай.

Ды, хто ж усё-такі Травен? Нядаўна ў мексіканскай часопі- се «Семпра» было надрукавана інтэрв'ю яго інаспандыста Луіса Суларэза з самім Травенам. І пер- шым пытаннем было пытанне: са- лоў самага пісьменніка.

Травен нарадзіўся ў 1890 годзе ў Чынага, у беднай рабочай сям'і, дзе праходзіў дзіцым і гары буд- цага пісьменніка. Праз некаторы час ён вярнуўся ў Чынага, дзе быў у вазі з бацькамі пераэмі- граваў у Еўропу і пасяліўся ў Гер- манію. Там ён выконваў яго пер- шым інжынерам «Карабел мёртвых», якая прыцягнула ўвагу крытыкаў. Пісьменнікам зацікавіліся і чыта- чы. Але асабіста жывіць паста за- стаяўся тайнай. У дзень выхаду першай кнігі аўтар даў зразумець выхадчы, што ён выконваў праца- ваць у лоўнай невядомай.

Той факт, што першая кніга Травена выйшла ў Германіі і што ён некаторы час жыў у гэтай краі- не, з'явіўся прычынай таго, што яго доўгі час лічылі немцам. Але сам пісьменнік адмаўляў гэта, заявіўшы ў пісьме, якое паслаў амерыканскаму выдаўцу ў 1966 го- ды: «Мне б хацелася адзначыць, што я кандаваўся ў розных дзяр- жавах, але ўдзельнічаў у іх, што не належу да ніякай нацыі. Рэдактары мянеціх выданняў маіх кніг вералі аб гэтым з першых на- дзе нашых дзельных адносін, ве- далі, што я нарадзіўся ў ШВА».

«Вечны пуд а'звядзення на свет новага чалавека. Нарадзі- не новага чалавечата дэсу, мно- гих дэсу». Кожную секунду на планеце, якая называецца Зям- лля, нараджаецца чатыры ма- ленькія чалавекі. Трыста тры- ццаць тры тысячы новых людзей у дзень, у Еўропе, у Азіі, у Аф- рыцы, у Аўстраліі, у Амерыцы. І кожная маці любіць сваё дзі- ця, таму што яно — частка яе самой. І кожная жадае яму шча- слівага дэсу.

Так пачынае свой расказ Сяргей Абразоў у новым філь- ме «Кінакамера абнавачаец», які ён разам з рэжысёрам Іса- кам Гракам стварыў на Цэн- тральнай студыі дакументальных фільмаў. Гэта другая іх сумес- ная работа ў кіно. Наля трох га- доў назад стаў адбывацца зра- пада фільма Абразова і Грака «Добрыяе побачі» — шкавае апавяданне аб прыродзе, якая ажуркае чалавека. Цяпер жа кінематаграфістаў цікавіць сам чалавек, яго лёс у грамадстве.

Аўтары карціны выкарысталі матэрыялы Дзяржкінофонду СССР, Цэнтральнага дзяржаў- нага архіва кінафотодакументаў СССР, Польскага Агенцтва То- ле-Ара, Карацельскай сінематэкі Бельгіі, Нідэрландскага кінаму- зэя і фільмаў Пата Сінема. У іх распаўсюджанні аналізавалі ба- гаты дакументальны кінамаатэ- рыял, з якога былі адобраны са- мыя яркія, выразныя кадры. Тое, што адбываецца на экране, усхвалявае і мудра намешчуе Сяргей Абразоў. Ён гаворыць:

— Я гэта ведаю, я гэта ба- чыў. Мал прафесія паказала мне многа краін свету. Я быў у вельмі багатых краінах і ў вель- мі бедных. Тыя з вас, каму не давялося быць у такіх краінах, нават явіцьце сабе не могуць, як несправядліва раздзелена люд- зям шчасце на зямлі. Вось аб гэтым наша карціна. І ўсё, што ў ёй убачыце, гэта праўда. Усё гэта дакументы кінахроні- кі розных краін свету.

Парад дзяціства... На вуліцы перад групкай зянаў тануючы маленькія хлопчыкі і дзяўчы- нкі. Змяняюцца кадры — дзеці прыбіраюць вуліцу, маюць бя- лую працоўную ў полі. Яны не могуць ісці ў школу. Ім патраб- ны грошы, каб жыць. Бацькі іх пракарміць не могуць. Мільёны дзяцей на зямным шары не вуча- тся. Есць краіны, у якіх хо- дыць у школу толькі двое з дзесяці. Астатнія працуюць на працы з дарослымі. Так і прой- дзе ўсё іх кароткае жыццё. Бро- ткіе таму, што працаваць яны будуць на знос.

А налі няма работы? Або зямля, якую ты б'еў матыкай, нічога не ўрадзіла? Усё спаліла засуха. Але саранча ажурла твой пасаў. Што тады?... Голад... Жалкія кадры — яны ад- тэраглі галадаючых у Індыі. Так, больш за сто гадоў Індыя была англійскай калоніяй. За- раз яна свабодная. Толькі хіба парануючы, абскроўваючы краі- ну латэй выльчэць, чым абск- кроўленага чалавек? На гэта спатрэбіцца гады. Кожны дзень на зямлі паміраюць з голаду дзесяткі тысяч чалавек. Гэтыя страшныя лічбы апублікаваны ў справядзачы «Арганізацыі Аб'яднаных Нацый».

Адчай гоіць людзей з краі- ны ў краіну. Людзі, на твэрх якіх адбита безнадзейнасці, са-

маюць вера ў лепшыя жыццёвыя перамены. А аднаго дзіцяці ў краінах, якіх мы бачым у фільме, няма будучыні. Яны паміраюць ад голаду і хваробаў.

Аўтары карціны выкарысталі матэрыялы Дзяржкінофонду СССР, Цэнтральнага дзяржаў- нага архіва кінафотодакументаў СССР, Польскага Агенцтва То- ле-Ара, Карацельскай сінематэкі Бельгіі, Нідэрландскага кінаму- зэя і фільмаў Пата Сінема. У іх распаўсюджанні аналізавалі ба- гаты дакументальны кінамаатэ- рыял, з якога былі адобраны са- мыя яркія, выразныя кадры. Тое, што адбываецца на экране, усхвалявае і мудра намешчуе Сяргей Абразоў. Ён гаворыць:

— Я гэта ведаю, я гэта ба- чыў. Мал прафесія паказала мне многа краін свету. Я быў у вельмі багатых краінах і ў вель- мі бедных. Тыя з вас, каму не давялося быць у такіх краінах, нават явіцьце сабе не могуць, як несправядліва раздзелена люд- зям шчасце на зямлі. Вось аб гэтым наша карціна. І ўсё, што ў ёй убачыце, гэта праўда. Усё гэта дакументы кінахроні- кі розных краін свету.

Парад дзяціства... На вуліцы перад групкай зянаў тануючы маленькія хлопчыкі і дзяўчы- нкі. Змяняюцца кадры — дзеці прыбіраюць вуліцу, маюць бя- лую працоўную ў полі. Яны не могуць ісці ў школу. Ім патраб- ны грошы, каб жыць. Бацькі іх пракарміць не могуць. Мільёны дзяцей на зямным шары не вуча- тся. Есць краіны, у якіх хо- дыць у школу толькі двое з дзесяці. Астатнія працуюць на працы з дарослымі. Так і прой- дзе ўсё іх кароткае жыццё. Бро- ткіе таму, што працаваць яны будуць на знос.

А налі няма работы? Або зямля, якую ты б'еў матыкай, нічога не ўрадзіла? Усё спаліла засуха. Але саранча ажурла твой пасаў. Што тады?... Голад... Жалкія кадры — яны ад- тэраглі галадаючых у Індыі. Так, больш за сто гадоў Індыя была англійскай калоніяй. За- раз яна свабодная. Толькі хіба парануючы, абскроўваючы краі- ну латэй выльчэць, чым абск- кроўленага чалавек? На гэта спатрэбіцца гады. Кожны дзень на зямлі паміраюць з голаду дзесяткі тысяч чалавек. Гэтыя страшныя лічбы апублікаваны ў справядзачы «Арганізацыі Аб'яднаных Нацый».

Адчай гоіць людзей з краі- ны ў краіну. Людзі, на твэрх якіх адбита безнадзейнасці, са-

маюць вера ў лепшыя жыццёвыя перамены. А аднаго дзіцяці ў краінах, якіх мы бачым у фільме, няма будучыні. Яны паміраюць ад голаду і хваробаў.

Аўтары карціны выкарысталі матэрыялы Дзяржкінофонду СССР, Цэнтральнага дзяржаў- нага архіва кінафотодакументаў СССР, Польскага Агенцтва То- ле-Ара, Карацельскай сінематэкі Бельгіі, Нідэрландскага кінаму- зэя і фільмаў Пата Сінема. У іх распаўсюджанні аналізавалі ба- гаты дакументальны кінамаатэ- рыял, з якога былі адобраны са- мыя яркія, выразныя кадры. Тое, што адбываецца на экране, усхвалявае і мудра намешчуе Сяргей Абразоў. Ён гаворыць:

— Я гэта ведаю, я гэта ба- чыў. Мал прафесія паказала мне многа краін свету. Я быў у вельмі багатых краінах і ў вель- мі бедных. Тыя з вас, каму не давялося быць у такіх краінах, нават явіцьце сабе не могуць, як несправядліва раздзелена люд- зям шчасце на зямлі. Вось аб гэтым наша карціна. І ўсё, што ў ёй убачыце, гэта праўда. Усё гэта дакументы кінахроні- кі розных краін свету.

Парад дзяціства... На вуліцы перад групкай зянаў тануючы маленькія хлопчыкі і дзяўчы- нкі. Змяняюцца кадры — дзеці прыбіраюць вуліцу, маюць бя- лую працоўную ў полі. Яны не могуць ісці ў школу. Ім патраб- ны грошы, каб жыць. Бацькі іх пракарміць не могуць. Мільёны дзяцей на зямным шары не вуча- тся. Есць краіны, у якіх хо- дыць у школу толькі двое з дзесяці. Астатнія працуюць на працы з дарослымі. Так і прой- дзе ўсё іх кароткае жыццё. Бро- ткіе таму, што працаваць яны будуць на знос.

А налі няма работы? Або зямля, якую ты б'еў матыкай, нічога не ўрадзіла? Усё спаліла засуха. Але саранча ажурла твой пасаў. Што тады?... Голад... Жалкія кадры — яны ад- тэраглі галадаючых у Індыі. Так, больш за сто гадоў Індыя была англійскай калоніяй. За- раз яна свабодная. Толькі хіба парануючы, абскроўваючы краі- ну латэй выльчэць, чым абск- кроўленага чалавек? На гэта спатрэбіцца гады. Кожны дзень на зямлі паміраюць з голаду дзесяткі тысяч чалавек. Гэтыя страшныя лічбы апублікаваны ў справядзачы «Арганізацыі Аб'яднаных Нацый».

Адчай гоіць людзей з краі- ны ў краіну. Людзі, на твэрх якіх адбита безнадзейнасці, са-

маюць вера ў лепшыя жыццёвыя перамены. А аднаго дзіцяці ў краінах, якіх мы бачым у фільме, няма будучыні. Яны паміраюць ад голаду і хваробаў.

Аўтары карціны выкарысталі матэрыялы Дзяржкінофонду СССР, Цэнтральнага дзяржаў- нага архіва кінафотодакументаў СССР, Польскага Агенцтва То- ле-Ара, Карацельскай сінематэкі Бельгіі, Нідэрландскага кінаму- зэя і фільмаў Пата Сінема. У іх распаўсюджанні аналізавалі ба- гаты дакументальны кінамаатэ- рыял, з якога былі адобраны са- мыя яркія, выразныя кадры. Тое, што адбываецца на экране, усхвалявае і мудра намешчуе Сяргей Абразоў. Ён гаворыць:

— Я гэта ведаю, я гэта ба- чыў. Мал прафесія паказала мне многа краін свету. Я быў у вельмі багатых краінах і ў вель- мі бедных. Тыя з вас, каму не давялося быць у такіх краінах, нават явіцьце сабе не могуць, як несправядліва раздзелена люд- зям шчасце на зямлі. Вось аб гэтым наша карціна. І ўсё, што ў ёй убачыце, гэта праўда. Усё гэта дакументы кінахроні- кі розных краін свету.

Парад дзяціства... На вуліцы перад групкай зянаў тануючы маленькія хлопчыкі і дзяўчы- нкі. Змяняюцца кадры — дзеці прыбіраюць вуліцу, маюць бя- лую працоўную ў полі. Яны не могуць ісці ў школу. Ім патраб- ны грошы, каб жыць. Бацькі іх пракарміць не могуць. Мільёны дзяцей на зямным шары не вуча- тся. Есць краіны, у якіх хо- дыць у школу толькі двое з дзесяці. Астатнія працуюць на працы з дарослымі. Так і прой- дзе ўсё іх кароткае жыццё. Бро- ткіе таму, што працаваць яны будуць на знос.

А налі няма работы? Або зямля, якую ты б'еў матыкай, нічога не ўрадзіла? Усё спаліла засуха. Але саранча ажурла твой пасаў. Што тады?... Голад... Жалкія кадры — яны ад- тэраглі галадаючых у Індыі. Так, больш за сто гадоў Індыя была англійскай калоніяй. За- раз яна свабодная. Толькі хіба парануючы, абскроўваючы краі- ну латэй выльчэць, чым абск- кроўленага чалавек? На гэта спатрэбіцца гады. Кожны дзень на зямлі паміраюць з голаду дзесяткі тысяч чалавек. Гэтыя страшныя лічбы апублікаваны ў справядзачы «Арганізацыі Аб'яднаных Нацый».

Адчай гоіць людзей з краі- ны ў краіну. Людзі, на твэрх якіх адбита безнадзейнасці, са-

маюць вера ў лепшыя жыццёвыя перамены. А аднаго дзіцяці ў краінах, якіх мы бачым у фільме, няма будучыні. Яны паміраюць ад голаду і хваробаў.

Аўтары карціны выкарысталі матэрыялы Дзяржкінофонду СССР, Цэнтральнага дзяржаў- нага архіва кінафотодакументаў СССР, Польскага Агенцтва То- ле-Ара, Карацельскай сінематэкі Бельгіі, Нідэрландскага кінаму- зэя і фільмаў Пата Сінема. У іх распаўсюджанні аналізавалі ба- гаты дакументальны кінамаатэ- рыял, з якога былі адобраны са- мыя яркія, выразныя кадры. Тое, што адбываецца на экране, усхвалявае і мудра намешчуе Сяргей Абразоў. Ён гаворыць:

— Я гэта ведаю, я гэта ба- чыў. Мал прафесія паказала мне многа краін свету. Я быў у вельмі багатых краінах і ў вель- мі бедных. Тыя з вас, каму не давялося быць у такіх краінах, нават явіцьце сабе не могуць, як несправядліва раздзелена люд- зям шчасце на зямлі. Вось аб гэтым наша карціна. І ўсё, што ў ёй убачыце, гэта праўда. Усё гэта дакументы кінахроні- кі розных краін свету.

Парад дзяціства... На вуліцы перад групкай зянаў тануючы маленькія хлопчыкі і дзяўчы- нкі. Змяняюцца кадры — дзеці прыбіраюць вуліцу, маюць бя- лую працоўную ў полі. Яны не могуць ісці ў школу. Ім патраб- ны грошы, каб жыць. Бацькі іх пракарміць не могуць. Мільёны дзяцей на зямным шары не вуча- тся. Есць краіны, у якіх хо- дыць у школу толькі двое з дзесяці. Астатнія працуюць на працы з дарослымі. Так і прой- дзе ўсё іх кароткае жыццё. Бро- ткіе таму, што працаваць яны будуць на знос.